

6. Kvitka, K. (1986). Porfiry Demutsky. *Vybrani statti [Selected Articles]*, part 2, pp. 78–129.
7. Kokulenko, B. (2013). *Topical problems of the theory and history of dance art in Kirovohrad region «There, where Yatran is ...»*. Kirovohrad: Kirovohrad National Technical University.
8. Korniiichuk, V. (2012). *Maestro Anatolyi Avdiievskiy. A mosaic portrait of a choir*. Kyiv: Krynysia.
9. Lashchenko, A. (2007). *From the History of the Kyiv Choral School*. Kyiv: Musical Ukraine.
10. Pyzhianova, N. (2017). *Performing choral folklorism as a historical regional phenomenon (through the example of P. Demutskyi's creative activity)*. D.Ed. Odessa: Odessa National Academy of Music named after A. Nezhdanov.
11. Pustovit, A. (2012). *The History of European Culture: Introduction to Culturology*. 2nd ed. Kyiv: Personal.
12. Vynnychuk, J. (2011). *The crucified muse: the anthology of Ukrainian poets who perished*. In vol. 2, vol. 1. Lviv: Piramida.
13. Skoptsova, O. (2017). *The formation and features of the development of folk choral performance in Ukraine (end of the 19<sup>th</sup> – 20<sup>th</sup> centuries)*. Kyiv: Lira-K.
14. Skoptsova, O. (2005). *The formation and features of the development of folk choral performance in Ukraine (end of the 19<sup>th</sup> – 20<sup>th</sup> centuries)*. D.Ed. Kyiv: Publishing Center of Kyiv National University of Culture and Arts.
15. Khaustova, O. (2010). *The development of the spiritual potential of the teacher and the child in the educational process*. Zaporizhzhia: Classical Private University.

© Магаліс О. В., 2017

УДК 784.1+783.6

**Сахарчук Раїса Василівна,**  
аспірантка,  
Інститут мистецтвознавства,  
фольклористики та етнології  
ім. М. Т. Рильського НАН України,  
м. Київ, Україна  
rayasaharchuk@ukrnet

## МНОГОЛІТТЯ В МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ГАЛИЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

**Мета роботи:** дослідити особливості побутування жанру многоліття в музичній культурі Галичини другої пол. ХІХ – першої пол. ХХ ст. **Методи дослідження** полягають у застосуванні методів історизму, аналізу,

узагальнення та систематизації численного теоретичного та музичного матеріалу. **Наукова новизна** роботи полягає у визначенні місця та особливостей побутування давньої традиції многолітствування в музичній культурі Галичини другої пол. ХІХ – першої пол. ХХ ст. **Висновки.** Традиція многолітствування активно побутувала в культурному житті Галичини другої пол. ХІХ – першої пол. ХХ ст. Співом многоліть завершувались богослужіння та святкові імпрези, популярні зразки жанру були включені до музично-дидактичної літератури. Це мало особливе життєстверджуюче значення в контексті активного формування української національної ідеї та професійної композиторської школи.

**Ключові слова:** многоліття, традиція многолітствування, Галичина

*Сахарчук Раїса Васильевна, аспірантка, Інститут искусствоведения, фольклористики и этнологии им. М. Т. Рильского НАН Украины, г. Киев*

#### **Многолетия в музыкальной культуре Галичины второй половины ХІХ – первой половины ХХ века**

**Цель работы:** исследовать особенности бытования жанра многолетие в музыкальной культуре Галичины второй пол. ХІХ – первой пол. ХХ в. **Методология исследования** заключается в применении методов историзма, анализа, обобщения и систематизации многочисленного теоретического и музыкального материала. **Научная новизна** работы заключается в определении места и особенностей бытования древней традиции многолетствования в музыкальной культуре Галичины второй пол. ХІХ – первой пол. ХХ в. **Выводы.** Традиция многолетствования активно бытовала в культурной жизни Галичины второй пол. ХІХ – первой пол. ХХ в. Пением многолетий завершались богослужения и праздничные действия, популярные образцы жанра были включены в музыкально-дидактическую литературу. Это имело особое жизнеутверждающее значение в контексте активного формирования украинской национальной идеи и профессиональной композиторской школы.

**Ключевые слова:** многолетие, традиция многолетствования, Галичина

*Raisa Sakharchuk, postgraduate, M. Rylsky Institute of Art Studies, Folklore Studies and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

#### **The Polychronion in the musical culture of Galicia in the late 19<sup>th</sup> and early 20<sup>th</sup> century**

**The purpose of the article** is to investigate the characteristic features of the Polychronion in the musical culture of Galicia in the late 19<sup>th</sup> and early 20<sup>th</sup> century. **The research methodology** consisted in the application of methods of historicism, analysis, generalization and systematization of sizeable theoretical and musical material. **The scientific novelty of the work** lies in the attempt to determine the role and characteristic features of the ancient tradition of the Polychronion in the musical culture of Galicia in the late 19<sup>th</sup> and early 20<sup>th</sup> century. **Conclusions.** The tradition of

the Polychronion was widely represented in the cultural life of Galicia in the late 19<sup>th</sup> and early 20<sup>th</sup> century. Divine services and celebrations ended with the Polychronion; popular genre samples were included in the musical and didactic literature. This had a special life-affirming significance in the context of the active formation of the Ukrainian national idea and professional composers' school.

**Key words:** the Polychronion, the tradition of the Polychronion, Galicia

**Вступ.** Многоліття – це унікальний жанр української музичної традиції, що протягом віків побутує у всіх сферах життя нашого народу: церковній, народній та світській. Вітальна формула «многії літа» – це універсальне, концептуально наповнене побажанням багатьох років щасливого та праведного життя, що послугувало основою для формування самодостатнього музичного жанру. Сьогодні на території України побутує більше сотні різноманітних зразків многоліть відмінних за текстовою та музичною структурою, що спонукало нас до детального вивчення цього унікального явища української музичної культури. Адже досі, у вітчизняному музикознавстві про многоліття лише частково згадувалось у роботах щодо вивчення історії та жанрової системи церковної музики в дослідженнях відомих науковців П. Козицького, Ю. Ясіновського, О. Цалай-Якименко, Л. Корній, Н. Герасимова-Персидської, О. Шевчук та ін., де многолітствування розглядалося як усталений елемент богослужіння або ж основна форма привітання духовних ієрархів. Але, оскільки, жанр давно вийшов за межі церковного співу, проникнувши в світську та народну музику, існує необхідність його окремого цілісного дослідження в контексті української музичної культури.

Перша ґрунтовна праця щодо вивчення многоліття як самодостатнього музичного жанру була виконана румунською дослідницею Ф. Герасім [13]. На основі аналізу історичних та мистецтвознавчих розвідок, а також зібраного численного нотного матеріалу (близько 200 рукописних зразків) науковець розглянула основні аспекти дослідження проблеми в румунській музичній культурі, а саме: історичні витoki, специфіку побутування в світській та церковній сферах, стилістичні характеристики та різновиди многоліть.

В Україні, особливого значення та великої популярності традиція многолітствування набула в Галичині – регіоні, де в найважчі часи українського державотворення Львів та багато інших міст залишалися оплотом національної культури. Досліджуючи специфіку побутування жанру, ми зітнулися з великою кількістю музичних зразків та свідчень про виконання многоліть на церковних та світських заходах регіону ХІХ–ХХ ст. Наприклад, М. Зваричук [4], досліджуючи богослужбове хорове виконавство Галичини ХІХ ст., наводить описи цілої низки ювілейних святкувань, що урочисто завершилися співом многоліть різних авторів (І. Лаврівського, С. Воробкевича та ін.).

Загалом, музичне життя Галичини ХІХ–ХХ ст. стало провідною темою досліджень багатьох науковців: Л. Мазепи, Ю. Булки, М. Загайкевич, Л. Кияновської та М. Черепанина. Проблеми розвитку окремих жанрів, діяльність просвітницьких товариств та видатні персоналії Галичини ХІХ–

ХХ ст. висвітлювались у роботах провідних музикознавців минувшини (С. Людкевича, Б. Кудрика, З. Лиська, Й. Волинського) та сучасності (Н. Костюк, Я. Горака, О. Козаренка, Ж. Зваричукта ін.). Нажаль, згадки про многоліття найчастіше обмежуються зазначенням наявності зразків жанру в творчому доробку того чи іншого галицького композитора (М. Загайкевич [3], Л. Кияновської [6] та ін.), або ж фіксується лише сам факт виконання творів на завершення урочистих ювілейних святкувань Галичини (М. Черепанина [12], М. Зваричук [4], О. Бойчук [1] та ін.), без жодних коментарів щодо музичних особливостей та значення цих композицій. Та широка популярність традиції многолітствування в різних сферах суспільного життя регіону та довершені музичні зразки жанру галицьких композиторів спонукають до окремого цілісного дослідження особливостей та значення многоліть у контексті музичної культури Галичини другої пол. ХІХ – першої пол. ХХ ст. Вивчення цієї проблеми дає можливість розглянути важливий період у процесі становлення та подальшої популяризації життєстверджуючого жанру многоліття, який довгий час залишався поза увагою вітчизняного музикознавства.

**Мета дослідження.** Виявити особливості побутування та значення многоліть у музичній культурі Галичини другої пол. ХІХ – першої пол. ХХ ст.

**Виклад основного матеріалу.** Загалом, величезну роль у становленні, формуванні й розвитку культури Галичини відіграли священики – просвітителі, письменники, фольклористи, диригенти, організатори мистецько-культурного життя. З їхнього середовища в кін. ХІХ на поч. ХХ ст. вийшли провідні політики, юристи, митці різного профілю, літератори, освітяни та ін. Маючи сталі місця в культурі, музиці, в церковній літургії, традиція многолітствування була підхоплена в побуті села, міста, містечок, що особливо активізувалося після 1848 р. («весни народів»). Саме в наступні роки, на тлі революційних подій та активізації розвитку нових ідей, розгортається процес національного відродження.

У 1862 р. засновується «Руська бесіда», у 1864 – Руський народний театр та добудовується Народний Дім. Починаючи з 60-тих рр., у світ виходить низка періодичних видань: «Вечорниці», «Мета», «Нива» та «Правда». Крім цього, українська студентська молодь дала почин до заснування товариства «Просвіта» (1868 р.): було затверджено комітет у складі К. Сушкевича, А Вахнянина та О. Борковського, був складений статут товариства та означена головна мета роботи «пізнання і просвіта народу» [12].

Наприкінці ХІХ ст. – поч. ХХ ст. в Галичині формується багато музичних товариств, насамперед, розгалужена мережа хороших колективів «Боянів»: Львівський (1891 р.), Перемиський (1892 р.), Станіславський (1896 р.), Тернопільський (1901 р.). Внаслідок їх подальшого союзу 6 червня 1907 р. було створено «Музичне товариство ім. Миколи Лисенка». Значний внесок у музично-просвітницьку діяльність зробили громадські товариства та діючі

при них музичні гуртки, а саме: «Академічне братство», «Руська бесіда», «Зоря» та ін.

На хвилі піднесення патріотичних ідей традиція многолітствування набуває популярності на світських святкуваннях Галичини, про що свідчать численні письмові згадки: «на відзначення першої річниці свободи 15 травня 1849 р. на Святоюрській площі у Львові намісник граф А. Голуховський проголосив «многая літа» українському народові» [12, с. 16].

За сприяння музичних товариств великою популярністю починають користуватися ювілейні концерти на честь визначних осіб (духовенства, громадсько-політичних діячів літератури і мистецтва), які часто урочисто завершувались виконанням многоліть. Так, у 1893 р. відбулася низка концертів, присвячених 50-річчю діяльності папи Лева ХІІ. Ініціатором початкової акції був А. Вахнянин (організаторами – О. Нижанківський, В. Шухевич та В. Матюк). Учасниками концерту (чоловічий та жіночий хори «Львівського Бояну», хори Ставропігійської бурси, Народного дому і української гімназії) були виконані «Кантата в честь його святості папи Лева ХІІІ: для сопрано і альту в супр. фп. в 4 руки О. Нижанківського на слова митрополита С. Сембратовича, «Кантата» А. Вахнянина й концерт «Тебе, Бога, хвалим» Д. Бортнянського. В аналогічному концерті в Станіславові молодіжним хором бурси св. Миколая виконувалися концерти Д. Бортнянського «Услиши, Господи, глас мій» і «Яко утвердися» та «Многая літа» І. Лаврівського. Скромніше (за виконавськими силами та творами) святкування відбулося в Копичинцях, де хор українського музичного товариства (дир. о. І. Винницький) виконав «Отче наш» Подлевського, «Гімн до Бога» В. Матюка й «Многая літа» С. Воробкевича» [4, с.128].

Більшість святкувань анонсувалися в провідних галицьких періодичних виданнях («Зоря галицька», «Діло», «Галичанин» та ін.). Наприклад, «у 1857 р. «Зоря галицька» (Ч. 57 – 11/22 липня) опублікувала допис, у якому йдеться про участь хору під орудою П. Любавина у Благодарственному молебні, де співали також гімн “Боже, дар нам” і многоліття архіерею» [4, с. 110].

Широко поширилась практика організації храмових хорів по селах та містечках, які мали великий літургичний та світський репертуар (зокрема й многоліття) та належний виконавський рівень. Наприклад, селянський хор в Острові (близько Тернополя) під керівництвом дяка І. Задорожного мав чисельний релігійний репертуар, до складу якого входили й три многоліття: «З церковних пісень – «Слава Єдинородний» (3), «Святий Боже» (5), «Алилуя» (5), «Іже херувими» (6), «Отця і Сина» (2), «Милість миру» (2), «Достойно» (3), «Свят» (2), «Достойно» (2), «Отче наш» (2), «Даісполнятся» (2), «Буде ім'я» (1), «Ангел вопієше» (2), «Христос воскрес» (1), «Єлици» (1), «Хресту» (1), «Єдин свят», 20 колядок, 16 пісень церковних, 3 «Многая літа» та ін. пісні, що потрібні для церкви. Світські пісні – 50» [4, с. 87].

Найчастіше організацією музичних заходів присвячених для відзначення пам'ятних дат та ювілеїв, проведення диригентських курсів і хорових конкурсів

займалася «Просвіта». З часів свого заснування (1868 р.) вона стала широко розгалуженою організацією з читальнями, хоровими колективами, оркестрами, школами тощо. Занепад у роки Першої світової війни спонукав до того, що протягом 1920–30 років концертна робота аматорських гуртків стала найбільш масовою формою роботи просвітянських філій та читалень, особливе значення мали організації шевченківських днів та ювілейних святкувань. Багато фактажу щодо цього знаходимо в сучасних дослідженнях діяльності товариства, де фігурують записи з часопису «Діло» (1930 р.) про заклик львівського ювілейного комітету для вшанування Екск. Митрополита Шептицького. З цієї нагоди протягом усього року проходили святкові академії. Подібне святкування відбулося 19 червня 1930 р. у Зборові Тернопільського воєводства. Розпочалося воно ранковим богослужінням, а потім у святковому концерті хор виконав кантату «Витай нам, Наш Архієрею», псалми «Блаженні людіє» і «Вознесу те, Боже мой» Д. Бортнянського та «Сон» К. Стеценка. «Таке саме свято, що відбулося 19 серпня того самого року в Бережанах у театральній залі читальні “Просвіта”, завершилося заключним хоровим твором “Многая літа ювіляру”» [1, с. 382]. Традиція завершення ювілейних та світських святкувань многоліттям збереглася і продовжує популяризуватися донині.

Це лише поодинокі факти активного концертного життя хорів та товариств Галичини, що відбувалися в другій пол. ХІХ – на поч. ХХ ст. Не можливо визначити весь перелік дійств, що урочисто закінчувалися многоліттями, оскільки завершальне многолітствування було загальноприйнятим явищем, тому подібно літургійній практиці факт його виконання міг письмово не фіксуватися. Та безперечним підтвердженням, що многоліття було і залишається популярним жанром у регіоні, є довершені музичні зразки в творчості провідних композиторів Галичини: М. Вербицького, І. Лаврівського, П. Бажанського, Й. Кишакевича та ін. Адже саме цей жанр дає можливість поєднати духовну молитву-прохання та світське оптимістичне побажання, що є актуальним підсумком як святкового богослужіння, так і світської урочистості. Оскільки, більшість галицьких композиторів були не лише вихідцями з віруючих сімей, а й мали священний сан, то їхню увагу не могла оминати традиція многолітствування, яка глибоко вкорінена в християнській практиці ще з часів Візантії.

Спочатку традицію підтримали та реалізували в своїй творчості представники «перемиської школи» – М. Вербицький та І. Лаврівський, духовні твори яких посідають вагоме місце в їх численному творчому доробку. Обидва композитори були священиками та водночас активними громадськими діячами, просвітителами, що продовжили кращі традиції української хорової музики, закладені Д. Бортнянським, М. Березовським та А. Веделем. Подібно романтичним тенденціям, що панували в західноєвропейській музиці того часу, вони звертаються до народних традицій в образній та інтонаційних сферах, але водночас у їхній творчості проступає органічний інтерес до літургійної (духовної) практики, де традиція многолітствування була усталеним явищем.

Саме ці композитори заклали фундамент для подальшого утвердження професійної української композиторської школи [7].

Основоположником «перемиської школи» був М. Вербицький (1815–1870) – композитор, громадський діяч, священник, автор музики до гімну «Ще не вмерла України» (сл. П. Чубинського), що плідно працював на ниві відродження національної культури. Його вважають фундатором засад українського романтизму. Багато науковців зверталися до вивчення творчого доробку композитора, де вагоме місце посідає релігійна музика. Впродовж активного побутування твори М. Вербицького неодноразово переписувалися та піддавалися трансформаціям, але най достовірнішими є копії В. Матюка. У нотографічному списку М. Загайкевич згадується про два многоліття, що зберігаються у відділі рукописів ЛНБ ім. В. Стефаніка: «Многая літа» для чоловічого хору у Мі-бемоль мажорі (копія В. Матюка, 1871 р. – ЛНБ, Якуб. 16/ п.1, арк. 15–16) та «Сотвори, Господи многая літа» для чоловічого хору також у Мі-бемоль мажорі (копія В. Матюка (у складі Літургії) 1871 р. – ЛНБ, Якуб. 16/ п. 1, арк 15) [3]. Надалі здійснювались численні перевидання композицій.

Многоліття М. Вербицького відображають загальний стиль композиторського мислення, який проявився як у традиційному, так і в новаторському трактуванні літургійних текстів. Традиційним є міцний зв'язок мелодики з текстом, що засвідчує внутрішня конструкція творів. А поруч має місце присутній класичний стиль, що проявляється в способах вираження змістових акцентів та стрункості формотворчих конструкцій. Пісенспів «Сотвори, Господи» (Es-dur), як і «Многая літа», не є відомими творами композитора. Якщо один будується лише на розспіви вітальної формули «многая літа», то текст «Сотвори Господи» складніший:

Сотвори Господи многая літа,  
Воздравіє, во спаленіє многая літа.  
Високоблагородному господину «ім'я»  
Многая літа.

Залежно від змісту, текст можна умовно поділити на дві частини, де перша – загальноприйняте для многоліття прохання, а друга – возвеличення адресата, для якого співається многоліття. Урочистий характер пісне співу підкреслено витриманим ритмом, опорами на сильних долях, а також постійним повторенням висхідних мотивів, чіткими функційними послідовностями в межах основної тональності. Останній фрагмент твору будується на чотириразовому повторенні словосполучення «многая літа» в темпі Largo, що підкреслює важливе концептуальне значення побажання та відповідно укладається в класичну форму періоду квадратної будови.

Лаврівський І. (1822–1873) – ще один відомий представник «перемиської школи», провідним напрямком роботи якого була хорова музика. Многоліття Ре-бемоль мажор для чоловічого хору, що зберігається в архіві П. Бажанського (ЛННБУ ім. В. Стефаніка, Баж. 54), які «Сотвори Господи» Вербицького,

є самодостатньою композицією, що утворює складну двочастинну формулу зміною темпів та розмірів. Постійно відчутнім є акцент на першому складі, особливо на початку кожного побажання «многаялта», за рахунок укрупнення тривалостей аборитмічних ускладнень. Кожне многолітствування відокремлюється паузами, що надає ваги звучанню кожного побажання.

Також релігійний творчий доробок І. Лаврівського включає два церковних многоліття з грецьким текстом «Іс полла еті, деспота» (Фа-мажор та Ля-мажор), де яскраво проявився вплив музики Д. Бортнянського. Обидва многоліття були видані у «Духовно-музыкальных сочинениях разных авторов» П. Юргенсона в Москві (1890 р.).

Многоліття зустрічаються в творчості не лише представників «перемиської школи», а й близькій по духу та стилістиці творчості буковинського композитора С. Воробкевича (1836–1903). Адже Буковина – це ще один край, де традиція многолітствування була надзвичайно вкоріненою в народній практиці, що засвідчують зібрані фольклорні записи.

П. Бажанський (1836–1920) – галицький композитор та теоретик, будучи прихильником та дослідником давнього церковного співу многоліттям доповнює свою Третю літургію староцерковних наспівів для мішаного хору.

До вітального жанру зверталися й наступні покоління галицьких митців поч. ХХ ст. Урочистим многолітствуванням завершується вінчання для чоловічого хору Й. Кишакевича (1872–1953) [5]. В основу розспіву вітальної формули покладено повний тонічний тризвук. Урочистий та піднесений настрій підкреслюються акцентами та висхідним інтонаційним рухом. На завершення композиції акцентами підсилений кожен склад вітання «многаялта», за рахунок чого автор ще раз підкреслює всю вагу та концептуальну значимість заключного побажання.

Многоліття, будучи вже традиційним жанром богослужбової та світської музики, входили до складу співаників для шкіл народних, популярних в тогочасній Галичині. Саме в цих збірниках розкривалися та відображалися основні завдання, що стояли перед народною освітою з естетичного виховання молоді, які ґрунтувалися, насамперед, на викладанні в школі рідною мовою та на основі рідної пісні. Адже багата тематично та жанрово народнопісенна спадщина нашого народу ввібрала багатовікову мудрість, історичну пам'ять, повчання, моделі поведінки та красу емоційного переживання.

Вже в 80-х рр. ХІХ ст. загострюється інтерес до навчання співу в народних школах для чого бракувало відповідних посібників та музичних збірників. Одним з перших, хто намагався вирішити це питання був В. Матюк (1852–1912). Композитор займався упорядкуванням «Руського співаника для шкіл народних» у 4-х частинах, куди ввійшли народні, світські та церковні пісні. Вже у першій частині, виданій в 1884 р. (накладом автора), після співу «Святий Боже», продовжуючи молитву-звернення до Бога, вміщено одноголосе «Многая літа» (До-мажор) [9].



Надалі це ж многоліття, але у триголосому викладі (для альту, сопрано і тенора) та в іншій тональності (Фа-мажор), ми зустрічаємо у співанику А. Вахнянина (1841–1908) *«Співаник церковний для шкіл народних»* (Львів, 1889 р.) [11]. Виданням збірника займалось Польське педагогічне товариство. Згідно наказу № 5991 від 11 червня 1888 р., співаник був затверджений Шкільною Радою як підручник для навчання співу. Широко використовувався в роботі тодішніх навчальних закладів, а також учительських семінаріях, які особливо гостро відчували потребу в подібному виданні з методично викладеним музичним матеріалом.

Загалом, до співаника увійшли 25 пісень, серед них 11 літургійних, решта – присвячено великим святам у році, кожне з яких відображає індивідуальний підхід автора до розкриття тексту в музиці. Кожен новий поетичний образ втілюється композитором по-новому. А. Вахнянин не забуває про головне дидактичне призначення підручника і суворо враховує діапазон голосів та доступність виконання мелодичних й ритмічних складностей пісень. Мелодичність підбраного матеріалу допомагала розвивати вокальні навички в учнів, а також удосконалювати майстерність виконання. Усі ці характерні особливості робили збірник затребуваним серед музично-педагогічної літератури, що так само сприяло подальшій популяризації многоліть серед дітей та молоді.

Многоліття вміщувалося й у наступних перевиданнях співаників, зокрема, у *«Співанику для шкіл народних»* укладеному та доповненому В. Навроцьким (Нью-Йорк, 1919–1923). Тут включено два народних зразки в аранжуванні С. Воробкевича: спочатку двоголосе у Соль-мажорі [10, с. 37], де використовується мелодичний матеріал, що у вищезазначених співаниках, лише з дрібненням тривалостей; та на завершення – триголосе у Фа-мажорі [10, с. 65]. Традиційно, що як і на завершення богослужіння у церковній практиці та обрядового дійства у фольклорі, многоліття виступає завершальною частиною збірника.

**Наукова новизна.** У статті вперше окреслено місце та значення многоліть у контексті життя та розвитку галицької музичної культури другої пол. ХІХ – першої пол. ХХ ст.

**Висновки.** Отже, традиція многолітствування активно побутувала в культурному житті Галичини другої пол. ХІХ – першої пол. ХХ ст. Вона не лише продовжувала кращі надбання церковної практики, а й мала символічне життєстверджуюче значення в контексті активного формування української національної ідеї та професійної композиторської школи. Активна діяльність просвітницьких та музичних товариств («Просвіта», «Руська бесіда», «Боян») сприяли утвердженню та популяризації традиції в світському побуті, а плідна праця галицьких композиторів (М. Вербицького, І. Лаврівського, П. Бажанського, Й. Кишакевича та ін.) подальшому становленню – самодостатнього музичного жанру многоліття, що вийшов за межі церковної музики та увійшов у народну практику. Традиції виконання многоліть на світських заходах продовжує

активно жити та популяризуватися в сьогоденні лише на території Галичини, а й усю країну. Символічно багатолітнім «нашій славі Україні» завершився військовий парад в честь відзначення 26 річниці Незалежності нашої держави.

### **Список використаних джерел**

1. Бойчук О. Діяльність хорових гуртів товариства «Просвіта» в Тернопільському воєводстві (1919–1939) / О. Бойчук // Музична україністика : сучасний вимір : зб. наук. ст. – Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2011. – Вип. 6. – С. 380–387.
2. Вербицький М. Духовні твори / заг. ред. та упор. М. Гобдича. – Київ: Бібліотека камерного хору «Київ», 2004. – 67 с.
3. Загайкевич М. Михайло Вербицький. Сторінки життя і творчості / М. Загайкевич. – Львів : Місіонер, 1998. – 145 с.
4. Зваричук Ж. Й. Богослужбове хорове виконавство Галичини ХІХ століття: дис. ... канд. мистецтвознава : 17.00.03 / Ж. Й. Зваричук; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. – Київ, 2009. – 191 с.
5. Кишакевич Й. Вінчання : для чоловічого хору. Ч. 2 / Й. Кишакевич // Духовно-музичні твори Кишакевича. – Львів. – 12 с.
6. Кияновська Л. Галицька музична культура ХІХ-ХХ століття : навч. посіб. / Л. Кияновська. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. – 424 с.
7. Кияновська Л. «Перемиська школа» як культурологічний феномен / Л. Кияновська // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Мистецтвознавство. – Львів, 2007. – Вип. 7. – С. 65–71
8. Матійчин І. Використання збірників церковних пісень як посібників для музичного виховання школярів (кінець ХІХ – перша половина ХХ ст.) / І. Матійчин // Молодь і ринок. – 2016. – № 1. – С. 97–102.
9. Рускій спѣванникъ для школьнородныхъ. Ч. 1. / уложив Викторъ Матюкъ. – Липск : Литогр. Ц. Г. Редера, 1884. – 72 с.
10. Співаник для шкіл народних. Ч. 3./ Упоряд. В. Навроцкий. – New York City : Published by Н. Е. Smolen, 1923. – 65 с.
11. Спѣванникъ церковный для школьнородныхъ / уложивъ на сопранъ, альтъ и басъ Анатоль Вахнянинъ. – Львовъ : Въпечатни и литографіи Пиллера и Сполки, 1889. – 68 с.
12. Черепанин М. В. Музична культура Галичини (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.) : монографія / М. В. Черепанин. – Київ : Вежа, 1997. – 328 с.
13. Gherasim, Fr.F. (2011). The Polychronion in the Romanian Music of Byzantine Tradition from the XVIth Century Until Today. Abstract of the PhD diss. (music sci.), Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca, 12 p.

### **References**

1. Boichuk, O. (2011). 'The activity of the choirs of Prosvita Society in Ternopil voivodship (1919–1939)'. *Muzychna Ukrainistyka: Suchasnyi Vymir: Zbirnyk Naukovykh Statei [Musical Ukrainian Studies: Modern Dimension: Collection of Scientific Articles]*, vol. 6, pp. 380–387.
2. Verbytskyi, M. (2004). *Spiritual works*. Kyiv: Library of Chamber Choir «Kyiv».
3. Zahaikivych, M. (1998). *Mykhailo Verbytskyi. Pages of life and creative work*. Lviv: Misioner.
4. Zvarychuk, Zh. (2009). *Divine Choral Performance of Galicia of the 19<sup>th</sup> Century*, D.Ed., M. Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, p. 191.
5. Kyshakevych, Y. *Wedding: for men's choir*. Lviv, part 2, p. 12.
6. Kyianovska, L. (2007). *Galician musical culture of the 19<sup>th</sup> - 20<sup>th</sup> century*. Chernivtsi: Knyhy – XXI.
7. Kyianovska, L. (2007). '«Peremyska school» as a cultural phenomenon', *Visnyk Lvivskoho universytetu [Bulletin of Lviv University]*, vol. 7, pp. 65–71.
8. Matiichyn, I. (2016). 'Use of collections of church songs as manuals for musical education of schoolchildren (end of the 19<sup>th</sup> – first half of the 20<sup>th</sup> century)'. *Molod i rynek [Youth and the market]*, vol.1, pp. 97–102.
9. Matiuk, V. (Ed.) (1884). *Ruskyi spivanyk dlia shkil narodnykh [A collection of Russian songs for national schools]*. Lypsk: Lytohr. Ts. H. Redera, part 1, p. 72.
10. Navrotskyi, V. (Ed.) (1923). *Spivanyk dlia shkil narodnykh [A collection of songs for national schools]*. New York City: Published by H. E. Smolen, part 3, p. 65.
11. Vakhnianyn, A. (Ed.) (1889). *Spivanyk tserkovnyi dlia shkil narodnykh [A collection of church songs for national schools]*, Lviv, p. 68
12. Cherepanyn, M. (1997). *Musical culture of Galicia (late 19<sup>th</sup> – early 20<sup>th</sup> century)*. Kyiv: Vezha.
13. Gherasim, Fr. F. (2011). *The Polychronion in the Romanian Music of Byzantine Tradition from the XVIth Century Until Today*. Abstract of the PhD diss.(music sci.), Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca, 12 p.